

'We hebben de ouderen nodig'

Hoe kunnen we op een andere manier naar ouderdom kijken? Tijdens een bijeenkomst van Sant'Egidio in de Amsterdamse Mozes- en Aäronkerk werd gezocht naar de schoonheid van de ouderdom, die er naast ellende en verval zeker ook is. "Een bejaarde die 100 wil worden, getuigt van de zin van het leven."

Esther Raaijmakers

Stel je voor: een woongroep waar ouderen kunnen uitslapen en waar mensen van verschillende nationaliteiten regelmatig over de vloer komen. De Vlaamse Katrien Van De Weghe is als vrijwilligster werkzaam bij Simeon en Hanna, een woon-zorghuis van Sant'Egidio Antwerpen. "Ik noem het altijd een verwenhuis voor ouderen", zegt ze lachend. "Ik heb al verschillende keren meegemaakt dat eenzame ouderen dankzij vriendschappen hun levensvreugde weer terug vonden. Ze zien het weer zitten en hebben weer zin in het leven. Wat is er nu mooier dan een bejaarde die 100 jaar wil worden? Het is een getuigenis dat het leven zin heeft."

Van ouderen leren

Toch romantiseert ze de ouderdom niet. "De oude dag is een volwaardige levensfase met eigen moeilijkheden en eigen kansen. Vandaag moeten wij ons afvragen hoe we de oude dag tot een gelukkige levensfase kunnen maken."

Van De Weghe denkt dat het belangrijk is om bejaarden een plaats en een taak in de samenleving te geven, maar ook om vriendschappen met hen te sluiten waardoor ze de fysieke en mentale achteruitgang niet alleen hoeven te dragen. En door creatieve woonvormen waar verschillende generaties bij elkaar wonen, zodat ouderen niet alleen worden geconfronteerd met verval, maar ook met nieuw leven. "Onze samenleving heeft de ouderen nodig. Ze moet hen koesteren en van hen leren, wil ze haar menselijkheid en haar zin niet verliezen."

Wie ben ik?

Televisiemaakster Anne Christine Girardot werkt als vrijwilligster in een hospice. Het helpt haar om medemens te kunnen zijn. "Mensen vragen mij regelmatig: waarom doe je dat werk? Als ik daar een dienst draai, ben ik daar een aantal uren volledig voor die mensen. Dat doet mij in eerste instantie erg goed. Het klinkt misschien egoïstisch, maar dit werk houdt mij bij de

kern van het leven: medemens zijn. De kwetsbaarheid van de ander maakt dat ik me over hem kan ontfermen. Wat deze mensen mij geven, is ontelbaar."

Ze denkt dat je iets van de schoonheid van de ouderdom kunt ervaren als je de omslag kunt maken van 'iets doen' naar 'er zijn'. "Ons hele leven is gericht op prestatie, maar we komen op een punt dat we niet meer kunnen presteren. Vaak is dat bij de pensioenleeftijd, dan ontstaat er een leegte. Als je je identiteit ontleent aan je beroep, wordt het heel moeilijk om te bepalen: wie ben ik in de kern? Wat gebeurt er als je niets meer kunt doen?"

Ze vergelijkt de ouderen met de monniken uit Diepenveen over wie ze ooit een documentaire over maakte. "Een van de monniken heb ik toen gevraagd: 'Hebben jullie enig nut in de maatschappij?' Hij was verbaasd over de vraag. 'Nut? Nut, dat hebben we niet', antwoordde hij. 'Wij zijn als bomen in de natuur. Wij zijn er, dat is ons enige nut.'"

Het leven accepteren

Monniken hebben net als ouderen volgens de dominante, economische kijk in de samenleving geen nut meer. Zij brengen immers geen geld meer in het laatje. In de boeken van de Vlaamse filosoof Herman De Dijn vindt journalist Gerbert van Loenen een andere manier om

'Ouderen leren ons dat wie liefheeft, niet meer alleen is'

Katrien Van De Weghe beschrijft op basis van haar ervaringen bij Sant'Egidio een aantal talenten waar ouderen in uitblinken en waarin de schoonheid van de oude dag ontdekt kan worden:

Tijd en aandacht

"Je kunt zeggen: 'Ouderen hebben niets te doen en zijn traag.' Maar ze hebben tijd om mensen te ontvangen en met onverdeelde aandacht naar hun verhalen te luisteren. Het is van onschatbare waarde in deze gehaaste tijd. Ouderen hebben het talent om kinderen, jongeren en mensen rondom hun kwetsbaarheid te verzamelen. Ze leren ons dat wie liefheeft niet meer alleen is. Ze beseffen de waarde van iedere nieuwe dag die ze weer mogen leven."

De gave van bemoediging

"Ze zien in ieder van ons het beste en wie komt helpen, wordt overladen met complimentjes. Het is vaak veel meer dan goed is voor ons karakter."

Levenservaring

"Het leven is een leerschool en hoe langer je in die leerschool bent, hoe meer je hebt door te geven. Mensen die ouder zijn, kunnen beter relativeren. Ze hebben allerlei veranderingen meegemaakt. Ze hebben ook veel te maken gehad met zwakheid, ziekte en dood, hebben geliefden en vrienden verloren. Door de confrontatie met de eigen zwakheid gaat een mens anders naar het leed van anderen kijken. De bejaarden kunnen als ervaringsdeskundigen een grote steun voor anderen zijn."

thema voltooid leven te spreken. Hoe komt het eigenlijk dat we de discussie rond euthanasie en voltooid leven uitgerekend in Nederland voeren? Waarom is Nederland altijd het eerste land?, vraagt Van Loenen zich af. De journalist denkt dat dit te maken heeft met het calvinisme, waarin zelfbeschikking belangrijk is. "Het waren liberale en vrijzinnige protestanten die voorop liepen in het euthanasiedebat en het was de NCRV die met de documentaire *De laatste wens van Moek* uit 2010, de discussie rondom voltooid leven op gang bracht. In de documentaire zien we de vitale en wilskrachtige Moek. Zij wilde niet meer verder leven, maar de arts vindt haar nog te goed voor euthanasie. Haar stiefzoon besluit haar te helpen met een voorraad malariapillen. In haar bed eet ze een papje met die pillen en komt te overlijden."

Onder druk gezet

De journalist maakt zich zorgen dat de media te weinig kritische vragen bij dit onderwerp stellen. De documentaire was namelijk in opdracht gemaakt van de NVVE, De Nederlandse Vereniging voor een Vrijwillig Levenseinde. "Het is vreemd dat een film van zo'n belangenorganisatie klakkeloos wordt uitgezonden door de publieke omroep. Zetten wij als maatschappij oudere mensen onder druk?", vraagt hij zich af. "Een aantal jaren geleden sprak de directeur van de NVVE verschillende malen over 'zombies in poepluiers'. Hiermee bedoelde hij mensen die in een vergevorderd stadium van dementie waren. Dit is een respectloze manier van praten over mensen. Ik vind dat we moeten protesteren tegen dit soort uitingen. Dit soort woorden kunnen mensen onder druk zetten, vooral als ze te horen krijgen dat ze dementie hebben."

Vonne van der Meer voegt hieraan toe: "Het staat voor mij als een paal boven water dat alle wanhopige berichten in de krant over 'de grijze tsunami' het welbevinden en de gewenstheid van ouderen negatief beïnvloeden. Wie steeds maar hoort dat hij deel uitmaakt van een plaag gaat dromen van zijn eigen einde." Daar was bij de deelnemers in de Mozes- en Aäronkerk overigens niets van te merken. Vol levenslust zegt een mevrouw: "Ik ben blij dat ik er vandaag nog ben." +

naar ouderdom en de beperkingen van het leven te kijken. "Vroeger was het leven op zichzelf al waardevol. Tegenwoordig is het leven alleen waardevol als je gelukkig bent. We zijn op aarde om vooral fijne dingen te doen en geluk te ervaren. Als mensen dan gaan aftakelen en vooral te maken hebben met moeilijke kanten van het leven, dan zien we er de waarde niet meer van. Herman De Dijn zegt dat we zo gericht op genot en geluk zijn dat we afstand doen van mensen waar we het begin van het einde zien. Schrijfster Vonne van der Meer sluit aan bij deze gedachte: "Als een hoogbejaarde zijn huis niet meer uitkomt of niet meer goed eet, kijken we gemakkelijk weg. Het wordt misschien een schrikbeeld, omdat we het op onszelf betrekken: 'Dit wil ik later beseffen niet: zo eenzaam en afhankelijk zijn.'" Dat geforceerde streven naar geluk, maakt ons gespannen, stelt De Dijn. De filosoof pleit voor een samenleving waar ook ruimte is voor aftakeling. Van Loenen: "Misschien is het leven wel helemaal niet zo maakbaar en kunnen we het geluk niet afdwingen. We moeten het leven accepteren zoals het komt, met de moeilijke periodes."

'Voltooid leven'

Schijnbaar is het op een bijeenkomst over de schoonheid van de ouderdom onvermijdelijk om ook over het

Kempenaar

In mijn Kempendorpen zijn er veel gildes. Ze hebben elk hun eigen tradities en kleuren waar ze trots op zijn. Als je met een gildebroeder praat over het mooie van zijn gilde, komt het woord 'broederschap' al gauw naar voren. De meesten zijn van vader op zoon in het gilde gekomen, maar sommigen hebben zelfstandig hun weg gevonden of via vrienden. Ofschoon er vaste momenten zijn dat gilde en Kerk elkaar raken (het zogeheten koningsschieten of de feestdag van de patroonheilige) is de band tussen een gildebroeder en Kerk niet sterker dan bij de gemiddelde Brabander. Respect is er, maar ook terughoudendheid.

Een interessant voorval in gildeverband heeft mij doen nadenken. Bij de huldiging van een gildebroeder door Bertus van der Staak van 'de Kring' (een overkoepelend verband), regende het pijpenstelen. Ik stelde voor om de toespraak maar in de kerk te houden en daarna naar buiten te gaan. Goed plan. Met een waardige hoed op sprak Bertus over de algemene wens om het gildewezen te 'moderniseren', 'bij de tijd te brengen'. Wat dat concreet betekent, weet je maar nooit. Sommigen schaffen onder het mom van bij de tijd brengen oude dingen af die hun eigen charme hebben en waar niemand last van heeft. Maar wat verstond Bertus onder 'bij de tijd brengen?' Dat het misschien een idee was dat gildebroeders wat aan ziekenbezoek zouden doen... Dat is toch verrassend. Een visie op modernisering ontvouwen die gericht is op menselijke goedheid. Humanisering dus. Het biertje na de huldiging smaakte dan ook extra lekker. Vaak worden traditie en moderniteit tegen elkaar uitgespeeld, alsof de laatste patent heeft op menselijke nabijheid. *Quod non.*

Op een heel ander niveau kwam ik bij deze gedachte uit door een artikel van Frank Mulder in *De Groene Amsterdammer*: 'Hoe porno ons brein, onze relaties en onze seks negatief beïnvloedt.' Ook verrassend. Je kunt de *Groene* moeilijk conservatief noemen. Vergeleken met *Elsevier* is het blad juist links/progressief. Maar er wordt meer gekeken naar de gevolgen van onze vrijheidscultuur, zonder te pleiten voor censuur. "Als we erkennen wat de prijs van porno is (schaamte, onzekerheid, objectivering van andermans lichaam, manipulatie, eenzaamheid - hs), kunnen we werken aan cultuurverandering." Feministe Jean Kilbourne citerend: "Mannen en vrouwen in muziekvideo's gebruiken elkaar. Het is een koude en passieloze seks die ons omringt. Ieder gevoel van vreugde is weg. De modellen kijken vaak vijandig of verveeld naar elkaar." Ook een pleidooi voor modernisering door meer oog voor menselijke goedheid.

Volgens Dostojevski zal de schoonheid de wereld redden, maar goedheid heeft even sterke papieren. Als krimpende Kerk verliezen we aan schoonheid, maar komen er kansen vrij op het gebied van goedheid.

Pastoor Harm Schilder

